

Anna Sokół-Klein

Uniwersytet Łódzki

 <https://orcid.org/0000-0001-6591-0177>

anna.klein@uni.lodz.pl

Nienormatywne zachowania społeczne osób publicznych zaprezentowane w memach internetowych – ujęcie komunikacyjnojęzykowe

Streszczenie. Celem artykułu jest próba odpowiedzi na następujące pytanie: w jaki sposób ukazane są w memach osoby, które w sytuacjach oficjalnych czy w trakcie prowadzenia samochodu były pod wpływem alkoholu? Jako materiał badawczy posłużyło 130 memów, które dotyczą takich popularnych osób, jak: Aleksander Kwaśniewski, Kamil Durczok, Beata Kozidrak i Daniel Olbrychski. W artykule scharakteryzowano mem pod kątem prezentowania zachowań nienormatywnych. Zwrócono więc uwagę na jego intencjonalność i sytuacyjność, a także na kulturotwórczy charakter (w szczególności wpływ na kształtowanie wizerunku postaci). Przedstawiono również mem jako nośnik pamięci. Następnie dokonano analizy wizerunku artystów i polityka. Zwrócono uwagę na środki wizualne i językowe, które służą deprecjacji.

Słowa kluczowe: alkohol, deprecjacja, mem internetowy, nienormatywne zachowania, wizerunek postaci

*Non-normative social behavior of public figures presented
in Internet memes – communication and language approach*

Summary. The purpose of the article is to try to answer the following questions: How do memes show people who were under the influence of alcohol in official situations or while driving a car? 130 memes were used as research material, concerning such popular people as: Aleksander Kwaśniewski, Kamil Durczok, Beata Kozidrak and Daniel Olbrychski. The article characterizes the meme in terms of presenting non-normative behavior. Therefore, attention was paid to its intentionality and situational character, as well as its culture-forming nature (in particular, its influence on shaping the image

of the character). The meme is also presented as a storage medium. Then the image of artists and politician was analyzed. The attention was paid to visual and linguistic means that serve to depreciate.

Keywords: alcohol, depreciation, internet meme, abnormal behavior, character image

Wstęp

Przymiotnik *normatywny* pochodzi z języka francuskiego (fr. *normatif*) i ma kilka znaczeń: ‘ustalający obowiązujące normy’ (WSWO), ‘określający, stosujący normy, przepisy’ (SJPDun), a także ‘podlegający normom lub przez nie określony’ (WSWO), ‘określony normą, zgodny z normą’ (SJPDun). Z kolei leksem *norma* to ‘ustalona, ogólnie przyjęta zasada; reguła, przepis, wzór; w etyce: zasada postępowania, dyrektywa wyznaczająca obowiązek określonego zachowania się w danej sytuacji przez odwołanie się do odpowiednich ocen i wartości moralnych’ (SJPSzym).

Psycholog Edward Nęcka uważa, że pojęcia takie jak *norma* i *normatywność* dotyczą sytuacji, w których ludzie powinni coś zrobić lub „są zobligowani do zachowania lub myślenia w określony sposób” (Nęcka 2013: 235). Nadmieniam również, że „te powinności wspierane są przez sankcje” (Nęcka 2013: 235). Oznacza to, że jeśli ktoś przekroczy określoną normę, powinien ponieść karę. Z kolei gdy norma jest przestrzegana, przewiduje się różnego rodzaju nagrody¹. Badacz zwraca również uwagę na to, że normy odnoszą się zarówno do określonych zachowań, jak i do wewnętrznych stanów umysłu, „jednakże sankcje związane z ich nieprzestrzeganiem zwykle są ostrzejsze i poważniejsze w przypadku jawnych zachowań” (Nęcka 2013: 237). Społeczeństwo może tolerować odmienny sposób myślenia, nie akceptując przy tym związanych z nim zachowań.

Mark Leary definiuje normy w kontekście wywieranego wrażenia na innych. Według niego norma to wzorzec działania związany z publicznym wizerunkiem człowieka, „jaki powinien bądź jakiego nie powinien on prezentować w danej sytuacji” (Leary 2000: 81–82)². Jak zauważa badacz, „dopóki człowiek nie wykracza poza granice zakreślone przez normy, dopóty jego zachowanie odbierane jest jako odpowiednie” (Leary 2000: 82). Z kolei ci, którzy łamią normy, „są nie tylko negatywnie oceniani, ale czasem wręcz wykluczani ze społeczeństwa” (Leary 2000: 83). Na obszary badań psychologicznych, które odnoszą się do kwestii norm i normatywności, zwraca

¹ Kary i nagrody mogą być traktowane w sposób dosłowny (w przypadku egzekwowania prawa), innym razem mają postać czysto psychologiczną (poczucie samozadowolenia lub winy), por. Nęcka 2013: 235.

² W pierwszym przypadku mamy do czynienia z sukcesami, z kolei w drugim z porażkami autoprezentacyjnymi.

uwagę wspomniany E. Nęcka. Akcentuje następujące aspekty: problem samokontroli, kwestia moralności i zjawiska konformizmu w stosunku do norm tworzonych przez grupę. W kontekście zachowań nienormatywnych omawianych w niniejszym artykule na szczególną uwagę zasługuje pierwszy z wymienionych aspektów. Różne bowiem czynniki (uszkodzenia tkanki mózgowej w wyniku chorób lub wypadków) czy substancje (alkohol, narkotyki) odpowiedzialne za utratę kontroli przyczyniają się do postępowania, które przekracza określone normy społeczne.

Zachowania nienormatywne niezwykle często są tematem internetowych portali plotkarskich, które prześcigają się w dostarczaniu informacji wywołujących sensację. Zwłaszcza życie osób publicznych poddaje się dużej krytyce, a każda ich pomyłka wielokrotnie jest powtarzana i wypominana. O ile treści umieszczane w prasie, radiu czy telewizji już raz opublikowane nie mogą być zmienione i ich żywotność jest krótka, o tyle informacje, które pojawiają się w internecie, są nieustannie przetwarzane, edytowane i cytowane, przez co utrwalają się w pamięci czytelników.

Podobnie rzecz ma się z memem internetowym, którego funkcjonowanie w internecie zależy od aktywnej postawy odbiorców, czyli od „polubienia”, udostępniania czy propozycji kolejnych wariantów. Jak zauważa Marta Wójcicka, mem to szczególny nośnik pamięci, który „narzuca się [...] współczesnym (i być może kolejnym pokoleniom) w aspekcie semantycznym, przekazując zawarty w nim obraz przeszłości” (Wójcicka 2019: 53). Badaczka zaznacza, że w memie zapamiętywane są teksty kultury uznane za wartościowe (dzieła malarskie, teksty popularnych piosenek czy dialogów filmowych), a także „stereotypy, zachowania i słowa, które wydają się śmieszne, nieadekwatne do sytuacji, ośmieszające lub demaskujące autora/autorów” (Wójcicka 2019: 77), czyli właśnie zachowania nienormatywne³. W warstwie językowej nie brak tu zatem elementów dowcipu czy ironii, które służą deprecjonowaniu określonych postaw.

Jak już wspomniano, utrata kontroli nad swoim zachowaniem często spowodowana jest nadmiernym spożyciem alkoholu czy nadużywaniem tej substancji⁴. Również coraz więcej wypadków samochodowych zdarza się przez nietrzeźwych kierowców⁵. Problem ten dotyczy również osób ze

³ Przekazy medialne poddaje się więc dużej selekcji i wybierane są z nich te wydarzenia i zachowania popularnych osób, które można wyśmiać i obśmiać (Wójcicka 2019: 82).

⁴ Na stronie warszawskiego serwisu informacyjnego związanego z profilaktyką uzależnień możemy przeczytać, że „średnia spożycia alkoholu w Polsce jest wyższa niż średnia europejska – według danych WHO w Polsce na jednego mieszkańca przypadło w 2016 r. średnio 10,4 litra czystego alkoholu etylowego, co sprawia, że nasz kraj znajduje się w czołówce europejskich państw pod względem spożycia alkoholu (*Jak i ile pijemy...*).

⁵ W artykule umieszczonym na stronie internetowej dziennika „Rzeczpospolita” czytamy, że już w 1. poł. 2021 r. policja zatrzymała prawie 50 tys. nietrzeźwych kierowców (*Ilu pijanych kierowców...* 2021).

świata show-biznesu. Polskie portale internetowe nieraz rozpisywały się o takich osobach, jak: Kamil Durczok, Ilona Felicjańska, Beata Kozidrak, Joanna Liszowska, Daniel Olbrychski czy Tomasz Stockinger. Podobnie rzecz miała się z Aleksandrem Kwaśniewskim, Ludwikiem Dornem czy Elżbietą Kruk, którzy znajdowali się pod wpływem alkoholu w sytuacjach oficjalnych. Co więcej, w internecie od razu pojawiły się memy komentujące zachowanie artystów, polityków czy dziennikarzy, często mające charakter ironiczny i sarkastyczny. Jak podkreśla jednak Joanna Chrzanowska, mem „jest często komentarzem prześmiewczym. Zazwyczaj chodzi o to, by dane zjawisko, sytuację doprowadzić do absurdu” (Chrzanowska 2013: 40). Ponadto anonimowość autorów tekstów internetowych sprawia, że nadawcy informacji czują dużą swobodę wypowiedzi. Ich komentarze nie są poddawane cenzurze, a „kontrola społeczna w sieci jest mniej rygorystyczna” (Chrzanowska 2013: 40).

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na następujące pytanie: w jaki sposób ukazane są w memach osoby, które w sytuacjach oficjalnych czy w trakcie prowadzenia samochodu były pod wpływem alkoholu? Jako materiał badawczy posłużyło 130 memów, które dotyczą takich popularnych osób, jak: A. Kwaśniewski⁶, K. Durczok, B. Kozidrak i D. Olbrychski⁷. Wybór konkretnych postaci podyktowany jest stopniem popularności memów. Największa liczba odnosi się do A. Kwaśniewskiego, a najmniejsza do D. Olbrychskiego⁸. Materiał pozyskano m.in. z następujących stron: www.wykop.pl, www.joemonster.org, www.demotywatory.pl, www.paczaizm.pl, www.fabrykamemow.pl, www.blasty.pl, www.kwejk.pl czy www.besty.pl. Zebrane przykłady pozwoliły przyjrzeć się wizerunkowi osób publicznych i dokonać analizy językowej tekstów pod kątem środków służących deprecjacji.

1. Mem jako przykład prezentowania zachowań nienormatywnych

Mem internetowy to „funkcjonujący przede wszystkim w przestrzeni internetu wielokodowy (multimodalny) gatunek mowy, oparty na intertekstualności, wielokrotnie powielany i rozprzestrzeniany” (Wójcicka 2019: 24).

⁶ Prezydentura A. Kwaśniewskiego pokazała polityka pod wpływem alkoholu w takich sytuacjach, jak wizyta na cmentarzu w Charkowie podczas uroczystości związanych z obchodzeniem 59. rocznicy zbrodni w Katyniu (1999 r.) czy wykład dla studentów Uniwersytetu Tarasa Szewczenki w Kijowie (2007 r.). W serwisach informacyjnych pojawiły się również sugestie, że były prezydent wystąpił nietrzeźwy podczas konferencji Europy Plus w 2013 r., por. *Kontrowersje wokół wystąpienia...* 2013.

⁷ Dziennikarz i artyści zostali zatrzymani przez policję za prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu: D. Olbrychski w 2015 r., K. Durczok w 2019 r., a B. Kozidrak w 2021 r.

⁸ O przyczynach popularności memów i o tym, dlaczego niektóre z nich są zapamiętywane, a inne zapomniane – czytaj s. 212.

To semiotyczny kompleks⁹ transmitowany *via* ICT (Kamińska 2011: 61), który może być w formie linku, obrazu, fotografii, materiału audio-wideo, całej strony internetowej, a nawet pojedynczego słowa¹⁰.

M. Wójcicka zaznacza, że na mem można patrzeć jak „na wystąpienie komunikacyjne, które spełnia siedem klasycznych [...] kryteriów tekstowości” (Wójcicka 2019: 25). W kontekście analizowanych zachowań nienormatywnych niezwykle ważna jest intencjonalność. Mem bowiem „stanowi tekst, w którym wykorzystanie dopełniających się semantycznie elementów: obrazu i słowa, ma na celu np. ośmieszenie słów, zachowań, postaw i wartości bohaterów memu, a przez to oddziaływanie na opinię publiczną (cel perswazyjny)” (Wójcicka 2019: 27). Memy wyśmiewają „wszystko i wszystkich, bez względu na opcję polityczną, status społeczny czy majątkowy” (Wójcicka 2019: 35). Przez internautów określane są jako „fenomeny internetowe, dobre pomysły, chwytliwa idea, humor, cięte riposty, wirusy, graficzne komentarze, grafiki z napisem, coraz częściej także jako poezja Internetu” (Gumkowska 2015: 2014). Istotna jest także sytuacyjność, gdyż memy odnoszą się do aktualnych wydarzeń, a ich siłę stanowi „zakotwiczenie w bieżącej sytuacji społecznej i politycznej”¹¹ (Wójcicka 2019: 28).

Memy pełnią funkcje komunikacyjne¹², społeczne¹³ i kulturowe (Wójcicka 2019: 38–40). Ich charakter kulturotwórczy związany jest z tym, że tworzą oraz utrwalają stereotypy bohaterów i antybohaterów (Burkacka 2018: 109), a także wpływają na wizerunek poprzez „uwypuklenie prawdziwej lub domniemanej cechy, która potem metonimicznie zaczyna rzucać na całościowe postrzeganie danej osoby” (Naruszewicz-Duchlińska 2017: 255). Warto również wspomnieć o postrzeganiu memu jako nośnika

⁹ Iwona Burkacka wspomina, że memy internetowe sytuują się wśród form wypowiedzi artystycznych, a ich źródła należy szukać w barokowych emblematkach, satyrycznych rysunkach i kolażach. Odbiorca stoi więc przed nie lada trudnym zadaniem: musi niekiedy znaleźć klucz do rozwiązania zagadki, odszyfrować symboliczne znaczenie czy rozpoznać dzieło, z którego pochodzi cytat. Wymaga to od niego znajomości kontekstu, dużej wiedzy z zakresu literatury czy aktualnych spraw polityczno-gospodarczych (Burkacka 2016: 76).

¹⁰ Anna Gumkowska nazywa mem logowizualną formą gatunkowo-komunikacyjną. Podkreśla, że „współcześnie podobnymi do internetowych memów pod wieloma względami są takie logowizualne pierwotne gatunki, jak: szyld, plakat, komiks, reklama czy pocztówka” (Gumkowska 2015: 214), por. Zaremba 2012: 61.

¹¹ Jak podkreśla Krzysztof Piskorz, „mem internetowy staje się pusty bez znajomości kontekstu” (Piskorz 2013: 237).

¹² Mem to komunikat, który przekazuje określone informacje. Orientowany bywa zarówno na nadawcę (jest komentarzem, odpowiedzią na współczesne problemy społeczne), jak i odbiorcę (pełni funkcje ludyczne i satyryczne).

¹³ Memy są dowodem na zaangażowanie ich twórców w sprawy publiczne. Mają charakter opiniotwórczy.

pamięci¹⁴, który przekazuje, interpretuje i kreuje obraz wydarzeń z nieodległej przeszłości. O ile nośniki pamięci zbiorowej są przykładem mitologizacji dawnych czasów, o tyle w memach „dokonuje się raczej proces demitologizacji przeszłości przez obnażanie niewłaściwych zachowań i postaw, ich wyśmianie i obśmianie” (Wójcicka 2019: 56). Również zapamiętywane i pamiętane¹⁵ są w memie te postawy i wypowiedzi, które mają charakter nienormalny i ośmieszają bohatera.

Z taką sytuacją mamy do czynienia chociażby w przypadku A. Kwaśniewskiego, który z uwagi na bycie nietrzeźwym podczas niektórych oficjalnych wystąpień publicznych kojarzony jest w memach nie z polityką, a z alkoholem. Uwypuklenie wspomnianych wydarzeń i wyśmianie ich w memach, a co za tym idzie utrwalenie ich w świadomości Polaków spowodowało, że mimo iż od prezydentury minęło prawie 20 lat, wizerunek polityka wciąż kojarzony jest z osobą mającą słabość do alkoholu¹⁶. Również wiele innych memów, ośmieszających nietrzeźwe zachowania ludzi ze świata show-biznesu, nawiązuje niekiedy do alkoholowych incydentów z udziałem prezydenta¹⁷.

¹⁴ Wiąże się to chociażby z etymologią słowa. Pojęcie, jakim jest *mem*, pierwszy raz zostało wyodrębnione przez brytyjskiego etologa Richarda Dawkinsa jako jednostka ewolucji kulturowej. Dla autora słynnej książki *Samolubny gen* leksem *mem* jest niejako kontaminacją słów *gen* (odcinek DNA będący jednostką dziedziczenia, decydujący o przekazywaniu poszczególnych cech organizmu zwierzęcego i roślinnego' [SJP PWN]) i *mimem* (od *mimesis* – grec. 'naśladownictwo' [SJP PWN]), a także jednostką językową spokrewnioną z takimi wyrazami, jak *memory* (ang. 'pamięć') czy *merne* (franc. 'taki sam') (Dawkins 2007: 266).

¹⁵ M. Wójcicka wymienia cztery fazy pamięci w memach: zapamiętywanie, pamiętanie, zapominanie, przypominanie (Wójcicka 2019: 63–115).

¹⁶ Badania opublikowane na polskim portalu internetowym Gazeta.pl, przeprowadzone w dniach 16–22.05.2019 r. przez firmę Kantar techniką CAWI, miały na celu pokazać spontaniczne skojarzenia Polaków z takimi prezydentami, jak: Lech Wałęsa, Bronisław Komorowski, Andrzej Duda, Aleksander Kwaśniewski, Lech Kaczyński i Wojciech Jaruzelski. O ile nazwisko każdego polityka było głównie powiązane z ważnym wydarzeniem historycznym czy partią polityczną (L. Wałęsa – Solidarność, B. Komorowski – Platforma Obywatelska, A. Duda – Prawo i Sprawiedliwość, L. Kaczyński – Smoleńsk, W. Jaruzelski – stan wojenny), o tyle pierwsze skojarzenie z A. Kwaśniewskim to alkohol (sondaż nie pokazał konkretnych danych liczbowych. Najważniejsze skojarzenie było wyodrębnione największą czcionką), por. Gądek 2019.

¹⁷ W memie lb warto zwrócić uwagę na użycie imienia dziennikarza w formie zdrobnienia. Taka infantylizacja zaznacza nierównorzędne relacje nadawczo-odbiorcze i ośmiesza prezentera, który został tu przedstawiony jako postać słabsza, niepotrafiąca poradzić sobie z piciem alkoholu.

Fot. 1a. Mistrz i uczeń

Źródło: <https://paczaizm.pl/memy/aleksander-kwasniewski/page/2/>

Fot. 1b. Ech, Kamilku

Źródło: <https://baxu.pl/tags/kamil>

Fot. 2a. Kupiłem sobie alkomat

Źródło: <https://www.blasty.pl/tag/olbrychski>

Fot. 2b. Olbrychski jeździł po pijaku?

Źródło: https://twitter.com/_lewica/status/1076889092850413569?lang=ar-x-fm

Powodzenie memu związane jest z aktywnością internautów i zależy od udostępniania czy propozycji kolejnych wariantów. Jak zauważa Magdalena Kamińska, „pośrednim potwierdzeniem jego popularności i tym samym wysokiego poziomu »skuteczności« jest jego »zaraźliwość«, czyli wytworzenie przez użytkowników kolejnych wariantów poprzez warstwowe dodawanie do wersji wyjściowej komentarzy, rekontekstualizacje, tworzenie naśladownictw, trawestacji i parodii” (Kamińska 2011: 64). Z kolei „zapominanie memu wiąże się z brakiem tzw. praktyki wcielania. Mem taki nie jest udostępniany i lajkowany” (Wójcicka 2019: 77). Aby więc mem był rozpoznawalny, jego tematyka musi dotyczyć zachowań i słów, które wzbudzają sensację, są niewłaściwe, nienormatywne, a przez to interesujące. Jeśli nie porusza kwestii społecznie istotnych, nie uzyska społecznej aprobaty i zawarty w nim przekaz ulegnie amnezji strukturalnej¹⁸. Ważną rolę odgrywają tu oczywiście serwisy informacyjne, gdyż zapominane jest w memie to, co nie zaistnieje, nie zostanie wyróżnione w przekazie medialnym. W kontekście analizowanych przykładów najbardziej popularne są te, których tematyka była wielokrotnie poruszana na różnych portalach informacyjnych i plotkarskich. Z uwagi na fakt, że A. Kwaśniewski kilka razy pojawił się na oficjalnych spotkaniach pod wpływem alkoholu, media często komentowały te sytuacje, przypominając wcześniejsze zachowania, co z kolei przyczyniło się do powstawania następnych wariantów memów. Inaczej rzecz ma się z bohaterami pojedynczych wydarzeń z udziałem alkoholu. Z uwagi na codzienny nadmiar informacji memy te są jednym z wielu docierających do nas komunikatów i z czasem są zapominane¹⁹.

¹⁸ Por. Connerton 2014.

¹⁹ M. Wójcicka nazywa to zapominaniem przez unieważnienie (Wójcicka 2019: 78).

Fot. 3. O czym robić memy?

Źródło: <https://demotywatory.pl/4878643/Sensacja-Aleksander-Kwasniewski-oswiadczył-na-antenie-RMF-FM>

2. Wizerunek postaci

Prześmiewczy stosunek autorów memów do osób publicznych, które utraciły kontrolę nad swoim zachowaniem przez nadmierne spożycie alkoholu, widoczny jest zarówno w elementach wizualnych, jak i werbalnych²⁰. Mem jest kolażem, kompozycją powstałą poprzez nałożenie na ilustrację różnych elementów, które często są „zapożyczone ze znanych tekstów kultury popularnej (zwłaszcza internetowej), a następnie zmodyfikowane, zdekomponowane, uzupełnione lub pocięte na fragmenty, np. przez wymianę backgroundu lub foregroundu albo dodanie komentarza” (Chrzanowska 2013: 41). Autorzy tego multimodalnego gatunku często wykorzystują zdjęcia artystów czy polityków w niekorzystnym ujęciu²¹, jak również ukazują bohatera z konkretnym przedmiotem (butelka alkoholu, kieliszek) i w określonym miejscu (zakład karny). Znalazienie w internecie odpowiedniej fotografii, niekiedy jej modyfikacja, a także dopasowanie obrazu do stworzonego przekazu werbalnego ma charakter manipulacyjny i służy deprecjacji bohaterów memu.

²⁰ Jeśliby przyjrzeć się relacjom słowo-obraz na poziomie pragmatycznym, można zauważyć, że wszystkie memy są obrazowymi aktami mowy (por. Wójcicka 2019: 132). M. Wójcicka, na podstawie typologii Johna Searle’a, wyróżniła dwie relacje pomiędzy słowem a obrazem. W pierwszej (ekwiwalencji) oba kody wyrażają te same akty. Z kolei w drugiej (elaboracji) kod werbalny realizuje inny akt niż kod wizualny. W przypadku analizowanych memów przede wszystkim mamy do czynienia z relacją ekwiwalencji, w której występują asertywne akty werbalno-obrazowe. Omawiane przykłady ukazują bohaterów podczas występów na scenie, wywiadów, rozmów z dziennikarzami czy innymi politykami, a słowa, które towarzyszą obrazowi, przypisane są postaciom na podstawie ich wcześniejszych zachowań, czyli rzeczywistego kontekstu. „Obraz [więc – dop. A.S.K.] powoduje kontekstualizację tekstu. Tekst określa bohatera obrazu” (Wójcicka 2019: 136).

²¹ W trakcie upadku, z określoną mimiką, zmrużonymi oczami, potarganymi włosami.

Fot. 4. Palec do budki

Źródło: <https://www.wykop.pl/wpis/17055105/kwasniewski-niepijzolkiem/>

Beatka Kozidrak 2 promile za kółkiem? Szacuneczek...

Translate Tweet

Fot. 5. Szacuneczek

Źródło: <https://poranny.pl/beata-kozidrak-pijana-w-aucie-memy-miedzy-szklanki-brzegiem-a-dnem-drwia-internauci-piosenkarka-bajm-bardzo-sie-tego-wstydze/ga/c1-15785182/zd/51588334>

Fot. 6. Szklanka wody

Źródło: <https://demotywatory.pl/5089588/Fala-najlepszych-memow-i-komentarzy-po-zatrzymaniu-wokalist-ki?galleryPage=2>

Kiedy jedyne, co pamiętam z wczoraj to, że zataczałam krąg, gdzieś daleko stąd, między szklanki brzegiem a dnem

Fot. 7. Zataczałam krąg

Źródło: <https://dziennikzachodni.pl/beata-kozidrak-pijana-w-aucie-memy-miedzy-szklanki-brzegiem-a-dnem-drwia-internauci-piosenkarka-bajm-bardzo-sie-tego-wstydze/ga/c1-15785182/zd/51588342>

KIEDY PIĄTKOWY ŚLEDZIK TRZYMA CIĘ JESZCZE W NIEDZIELE

Fot. 8. Piątkowy śledzik

Źródło: <https://demotywatory.pl/5089588/Fala-najlepszych-memow-i-komentarzy-po-zatrzymaniu-wokalistki>

Wśród zebranego materiału 24 memy pokazują bohatera pijącego alkohol czy trzymającego butelkę. Rzadziej występują przykłady, w których zestawia się fotografię aktora, piosenkarki czy polityka z ilustracją przedmiotu będącego symbolem napojów wysokoprocentowych (kieliszek, barek). Obraz ilustruje zatem wieloznaczność przekazu werbalnego²², jak również jest jego kontekstualizacją²³.

²² Polisemiczność błędnej formy w B. lp. leksemu *polana* czy wyrazu *bez* użytego jako rzeczownik i przyimek.

²³ W memie nr 11 zapis fonetyczny przydomku znanego świętego, w zestawieniu z określoną ilustracją, spowodował skojarzenie z formą brzmieniowo zbliżoną do czasownika *pić* (internetowy słownik polsko-włoski PONS podaje znaczenie i wymowę leksemu *pio* jako [pijo]). Z kolei mem nr 14 odwołuje się do nagrania K. Durczoka, który wypowiedział następujące słowa: „Gdybym nie był abstynentem, to bym [sic!] sobie huknął setkę whisky. I popiłbym irlandzkim guinnessem” (*Durczok mówi o picciu...* 2019).

Ważną rolę odgrywa także tło memów. W przypadku tych, które odnoszą się do B. Kozidrak, pojawiły się przykłady będące nawiązaniem do dwóch reklam. W jednej (przykład nr 12) mem jest modyfikacją spotu promującego popularny napój Coca-Cola z piosenkarką w roli ambasadorki całej kampanii. Przekaz został wzmocniony sloganem zaczerpniętym z piosenki zatytułowanej *Taka Warszawa: Mówię tak...* Z kolei w drugiej (przykład nr 13) wokalistka wcieliła się w postać kobiety odsiadującej wyrok²⁴. Memy przedstawiają artystkę w stroju więziennym. W poniższym przykładzie cytata z piosenki *Lola, Lola*, podobnie zresztą jak w oryginalnym tekście, odnosi się do rzeczywistości kryminalnej. W popularnym przeboju dotyczy zabójstwa, w memie zaś nocy, gdy wokalistka została zatrzymana za prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu.

Fot. 9. Co najbardziej lubię w lesie?

Źródło: <https://www.blasty.pl/388/co-najbardziej-lubie-w-lesie-polane-aleksander-kwasniewski>

Fot. 10. Z flaszką i bez

Źródło: <https://ms-my.facebook.com/kwachunadzis/posts/1348579235489535/>

²⁴ Artystka promuje nowy sezon serialu *Orange Is the New Black* w serwisie Netflix.

Fot. 11. Ojciec Pijo

Źródło: <https://paczaizm.pl/ojciec-pijo-kwasniewski/>

Fot. 12. Najlepsza wódka

Źródło: <https://m.demotywatory.pl/5089633>

Fot. 13. Ta noc

Źródło: <https://www.se.pl/warszawa/internauci-nie-maja-litosci-dla-beaty-kozidrak-ciekawe-czy-ukoila-zal-memy-aa-octG-DMUD-uypB.html>

Fot 14. Wódki nie piję

Źródło: <https://demotywatory.pl/4939895/Polak-nie-odmawia>

W analizowanych memach internetowych kryje się bogactwo środków językowych. Nadrzędnym celem zastosowania gier leksykalnych (polisemii, leksyki nacechowanej stylistycznie), zabiegów fonetycznych (homofonia, paronomazja) czy przeróżnych mechanizmów słowotwórczych (dekompozycje wyrazów, kontaminacje) jest obśmianie osób ze świata show-biznesu. W zebranych materiale dowcip i ironia najczęściej ukazane są poprzez zastosowanie polisemii²⁵: *Czym się różni stół od Kamila? Stół jak jest **upierdolony**, to nie jeździ autem²⁶; A co ja poradzę, że jak Kwaśniewski zaprosi, to zawsze jest **potop**²⁷; **Trzeźwy** wybór. Popieram Bronisława Komorowskiego²⁸; Siłownia?*

²⁵ Pierwszy przykład dotyczy K. Durczoka, dwa kolejne odnoszą się do D. Olbrychskiego, pozostałe zaś – do A. Kwaśniewskiego.

²⁶ Mem dotyczy dyskusji K. Durczoka z Rurkiem (Artur Rurarz – realizator pracujący przy głównym wydaniu *Faktów*) na temat brudnego stołu. Wypowiedź dziennikarza zawierała dużą liczbę wulgaryzmów (*nie wkurwiał mnie; od dwóch dni jest tak upierdolony stół, że...; jebany przerywnik; gówno; ujebany farbą*) i wciąż można jej posłuchać na kanale YouTube (*Kamil Durczok TVN...*). Sytuacja, w której prezenter informacji prowadził samochód pod wpływem alkoholu, stała się więc pretekstem do skonstruowania memu wypominającego dziennikarzowi wspomnianą rozmowę z Rurkiem. Czasownik *upierdolić* ma dwojakie znaczenie: 'ubrudzić się' oraz 'upić się do nieprzytomności' (SJP PWN). Zacytowany tekst swoją budową przypomina krótkie dowcipy w postaci zagadek, które często opowiadamy znajomym: *Czym się różni stół od parawanu? Parawanem można zasłonić, a słoniem nie można zaparawaniać; Czym się różnią zaduszki od lanego poniedziałku? Zaduszki zmuszają do refleksji, a lany poniedziałek do refleksu* (*Dowcipne zagadki...2019; Kawaty typu...*).

²⁷ Leksem *potop* nasuwa skojarzenie nie tylko ze słynnym potopem szwedzkim i rolą D. Olbrychskiego w ekranizacji drugiej części *Trylogii* Henryka Sienkiewicza. *Potop* to także 'duże ilości czegoś' (SJP PWN), a w kontekście sytuacji bycia nietrzeźwym – odnosi się do alkoholu.

²⁸ Mem odwołuje się do upodobań politycznych D. Olbrychskiego. Hasło jest formą zabawy znaczeniem leksemu *trzeźwy*, który użyty w znaczeniu 'rozsądny, rzeczowy', jest

Dziś robię **barki**²⁹; Ulubiona planszówka? **Monopoli**³⁰; Andrzej, męska decyzja. Oglądamy Irlandię czy idziemy na **Finlandię**³¹; Gdzie leży **Finlandia**? W barku obok Żubra; Studiów nie skończyłem, ale pojęcie **absolwent** nie jest mi obce³²; Jeśli chodzi o porządek, zawsze mam **czystą** w pokoju³³; Mamo, co dzisiaj na obiad? **Krupnik**³⁴; Ulubione zwierzątko? **Małpka**³⁵; Nigdy nie rozumiałem problemu w znalezieniu drugiej **połówki**³⁶; Grypa? Tylko **zołądkowa**³⁷; Kategoria literatura. Co jest na początku **Pana Tadeusza**? He, he... *banderola*³⁸.

Ciekawym zjawiskiem służącym deprecjacji bohaterów memów jest także zastosowanie dekompozycji³⁹ (*Ulubiona impreza? Wód stock*⁴⁰; *Ludzie wspominają mnie jako dobrego przy wódce*⁴¹; *Co pan prezydent robił w urzędzie skarbowym? Czekaniem napity*⁴²; *Ej, ale jak będziemy mieć dziecko, to będziesz chciał je szczepić? Tak, będę chciał jeszcze pić*⁴³; *Jestem zagorzałą katoliczką, a ty? Ja też jestem za gorzałą*⁴⁴), neologizmów (*Al Durczino*⁴⁵; *najeBAJMy się*⁴⁶), rymowanek (*Wszystko, czego pragnie dziś ma dusza, to litr Pana Tadeusza; Usłyszałem wóda, a to Andrzej Duda; Najpierw upadek a potem wypadek*⁴⁷), homofonii (*Jak po*

aluzją do *nietrzeźwego* zachowania artysty.

²⁹ Leksem *barki* jako część ciała i zdrobnienie od słowa *barek* (mem przedstawia dwie ilustracje: A. Kwaśniewskiego i barku z alkoholem).

³⁰ Leksem *Monopoli* jako popularna gra planszowa i sklep monopolowy.

³¹ Leksem *Finlandia* jako nazwa państwa i rodzaj alkoholu.

³² Leksem *absolwent* jako oznaczenie osoby, która ukończyła szkołę, i rodzaju alkoholu.

³³ Przymiotnik *czysta* jako 'pozbawiona brudu' (SJP PWN) i rodzaj alkoholu.

³⁴ Leksem *krupnik* jako rodzaj zupy i alkoholu.

³⁵ Leksem *małpka* jako zdrobnienie od rzeczownika *małpa* i mała butelka alkoholu.

³⁶ Leksem *połówka* jako osoba i półlitrowa butelka wódki.

³⁷ Leksem *zołądkowa* jako rodzaj grypy i alkoholu.

³⁸ Wyrażenie *Pan Tadeusz* użyte jako tytuł epepei i rodzaj alkoholu.

³⁹ Większość zabiegów językowych pojawiło się w memach dotyczących A. Kwaśniewskiego. Wyjątki to: *Al Durczino*, *Najpierw upadek a potem wypadek* (K. Durczok) i *najeBAJMy się* (B. Kozidrak).

⁴⁰ Składniki, które powstały w wyniku dekompozycji leksemu *Woodstock* (*wód* i *stock*), nawiązują do alkoholu (*wódka* i firma *Stock* produkująca mocny alkohol).

⁴¹ Dekompozycja leksemu *przywódca* występującego w B. lp.

⁴² Zmiana układu składników leksemów na *PIT-y* – *napity*.

⁴³ Dialog pomiędzy A. Kwaśniewskim a jego żoną Jolantą Kwaśniewską pokazuje zmianę układu składników: *je szczepić* – *jeszcze pić*.

⁴⁴ Dekompozycja przymiotnika *zagorzałą* występującego w N. lp.

⁴⁵ Kontaminacja leksemów *Durczok* i *Al Pacino*.

⁴⁶ Kontaminacja wulgaryzmu *najebmy się* i słowa *BAJM*, które zostało w neologizmie wyodrębnione dzięki zastosowaniu wersalików. W jednym z memów odnoszących się do zachowania B. Kozidrak wulgaryzm *najebać się* pojawił się w następującej postaci: *naebaam się* (*Ale się naebaam*). Nowo powstały leksem przypomina bełkot osoby nietrzeźwej, która nie jest w stanie precyzyjnie wymówić żadnego słowa.

⁴⁷ Zestawie słów mających ten sam rdzeń *-pad-*.

angielsku zamawiam nocleg? Rum plis⁴⁸) i paronomazji, które często występują w odniesieniach intertekstualnych (*Brr... jest tak zimno, że aż mnie ćwiartki przeszły*⁴⁹; *Chlaj litra*⁵⁰; *Dr. Dolitr*⁵¹).

Jedną z nadrzędnych cech memu jest intertekstualność⁵², jednak jak zauważa M. Wójcicka, „mimo że mem internetowy często jest zbudowany z reprodukowanych fragmentów innych znanych tekstów, to ich zaskakujące zestawienie wnosi informacje nowe, niespodziewane” (Wójcicka 2019: 28). Wybór odpowiednich cytatów oraz parafraza popularnych tekstów piosenek, fragmentów z literatury czy dialogów z filmu są celowe – służą ośmieszeniu bohaterów i hiperbolizacji nienormalnego zachowania.

Najwięcej odniesień intertekstualnych dotyczy memów komentujących postawę B. Kozidrak (11 memów), mniej – A. Kwaśniewskiego (5 memów) czy D. Olbrychskiego (3 memy). Wśród zebranego materiału najliczniejsze są cytaty zaczerpnięte z popularnych przebojów: *Między szklanki brzegiem a dnem*⁵³; *Wtedy płynę, płynę...*⁵⁴; *Ta noc zmieniła mnie*⁵⁵; „Upiłam się Tobą...” *Teraz ta piosenka nabrała nowego znaczenia*⁵⁶. Zdarzają się również memy wykorzystujące fragmenty tekstów z innych piosenek, seriali czy powieści: *Beata, wypijmy za błędy*⁵⁷; *Gdy*

⁴⁸ Zestawienie angielskiego słowa *room* i polskiego leksemu *rum*.

⁴⁹ Zastąpienie podobnie brzmiącego leksemu *ciarki* przez *ćwiartki*.

⁵⁰ Zastąpienie pozdrowienia hitlerowskiego *Heil Hitler!* zwrotem *Chlaj litra*. Mem ukazuje twarz A. Kwaśniewskiego, na której dorysowano wąs charakterystyczny dla Adolfa Hitlera. Ponadto prezydent ma podniesioną rękę na znak powitania bądź pożegnania, co przypomina salut rzymski charakterystyczny dla hitlerowskiego pozdrowienia.

⁵¹ Odwołanie do filmu zatytułowanego *Dr. Dolittle*. Mem pokazuje sylwetkę tytułowego bohatera, lekarza weterynarii, na którą została wklejona twarz A. Kwaśniewskiego.

⁵² O intertekstualności pisali m.in.: Nycz (Nycz 1990), Głowiński (Głowiński 1995), Markiewicz (Markiewicz 1998), Kudrowie (Kudrowie 2002) czy Grochala (Grochala 2010).

⁵³ Fragment odnosi się do piosenki najprawdopodobniej opisującej skłonności nałogowe mężczyzny. Inny mem zawiera dłuższą wersję tekstu tej piosenki: *Kiedy jedyne, co pamiętam z wczoraj to, że zataczałam krąg, gdzieś daleko stąd, między szklanki brzegiem a dnem*. Oryginał śpiewany przez wokalistkę zawiera czasownik *zataczać* w 2 os. lp. (*Zataczałeś krąg, gdzieś daleko stąd...*).

⁵⁴ Tekst w pierwotnym kontekście dotyczy miłości (fragment, z którego pochodzi cytat, brzmi: *Budzi mnie szary świt, widzę Cię przy mnie i wtedy płynę, płynę, chwytam w żagle wiatr, jakby szczęście miało chwilę trwać*) i jest metaforą radości i energii życiowej. Osadzony jednak w rzeczywistości „wrześniowego wydarzenia” (zatrzymanie wokalistki przez policję we wrześniu 2021 r.) może nasuwać skojarzenia ze światem niewyraźnym i chwiejnym, w którym przebywa się w stanie upojenia alkoholowego. Z kolei pochodzący z tej samej rodziny wyrazów derywat *odpłynąć* to ‘skupić się na własnych myślach lub doznaniach, wyłączając się z otoczenia’ (SJP PWN), czyli funkcjonować w świecie nierealnym.

⁵⁵ Nawiązanie do nocy, w której wokalistka została zatrzymana przez policję za prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu.

⁵⁶ Fragment przeboju zawiera komentarz nadawcy. Dygresja wskazuje na polisemiczność leksemu *upić się*, który w tekście piosenki dotyczy szczęścia, stanu zakochania, w memie zaś stanu nietrzeźwości.

⁵⁷ Odniesienie intertekstualne sprowadza się do włączenia imienia wokalistki do tytułu piosenki Ryszarda Rynkowskiego *Wypijmy za błędy*.

nie wiesz, dokąd iść, krzyk zmęczył cię, za szyjkę mocno chwycić i napij się!⁵⁸, Wypadki się zdarzają. Napij się, naćpasz, a wypadek i tak by się zdarzył⁵⁹ czy Lepiej być znany pijakiem niż anonimowym alkoholikiem⁶⁰.

W przypadku wokalistki trawestacje dotyczą tekstów jej piosenek (*Do pierdla, do pierdla, do pierdla piechotą będę szła...*⁶¹; *A teraz promile mam dwa*⁶²; *Szklanka wody. Zawiera hity: „Piechotą do lata”, „Nie ma wody na pustyni”*⁶³), zaś w przypadku D. Olbrychskiego – fragmentów z filmu *Potop*, w którym aktor grał Andrzeja Kmicica (*Kończ waść, popity oszczędź*⁶⁴; *Rzeknijcie mi tedy waćpanowie, czy jak Kmicic po jednej skrzynce węgryzna wypitej na trakt królewski wjechać winien, azali go omijać, co by się na jakoweś incommodum nie narażać?*⁶⁵), a także z produkcji o Jamesie Bondzie (*Daniel Olbrychski zatrzymany przez policję za prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu. Aktor miał w wydychanym powietrzu 0,9 promila alkoholu. Daniel – agent 0,09%*⁶⁶). Jeśli chodzi o A. Kwaśniewskiego – modyfikacje dotyczą tekstów z seriali, bajek, piosenek czy popularnych wypowiedzi (*I pili długo i szczęśliwie*⁶⁷; *A po maturze chodziliśmy na litr wódki*⁶⁸; *A Polskę kocham prawie jak Finlandię*⁶⁹; *Zero siedem, chłódź się*⁷⁰).

⁵⁸ Wersety z utworu muzycznego zatytułowanego *Jabol punk* zespołu KSU.

⁵⁹ Cytat z serialu *Chłopaki z baraków* również został wykorzystany w memie wyśmiewającym zachowanie K. Durczoka. Deprecjonujące dziennikarza słowa wzmocniono obrazem, na którym widnieje twarz dziennikarza wklejona w postać mężczyzny swobodnie ubranego, z łańcuchem na szyi i papierosem w dłoni. W tle znajduje się zaniedbane podwórko ze starym domem.

⁶⁰ Słynne zdanie wykorzystane m.in. w powieści Leona Wiśniewskiego pt. *Los powtórzonej*. Cytat pojawił się także w memie z A. Kwaśniewskim.

⁶¹ Woryginał: *Do lata, do lata, do lata piechotą będę szła*.

⁶² Woryginał: *Więc teraz serca mam dwa, smutki dwa...*

⁶³ Oryginalne tytuły: *Szklanka wody*, *Nie ma wody na pustyni*.

⁶⁴ Tekst odwołuje się do słynnej sceny pojedynku pomiędzy orszańskim chorążym a Michałem Wołodyjowskim. Leksem *wstydu* (*Kończ waść, wstydu oszczędź*) w zdaniu skierowanym do Małego Rycerza (z uwagi na niski wzrost pułkownik Michał Wołodyjowski zwany był Małym Rycerzem) został zastąpiony słowem *popita* (*Kończ waść, popity oszczędź*). W *Miejskim słowniku slangu i mowy potocznej* można przeczytać, że *popita* to napój służący do popijania wypitej wcześniej wódki. Zastosowana w przykładzie wymiana leksykalna, będąca częstym sposobem konstruowania odniesień intertekstualnych, spowodowała dysonans między językiem bohatera *Potopu*, Andrzeja Kmicica, stylizowanym na mowę XVII-wiecznej szlachty, a potoczną mową współczesnego pokolenia, przez co nowo powstały tekst uzyskał efekt nieco komiczny.

⁶⁵ Obraz pokazuje kadr z filmu *Potop*, a na nim pułkownik Oskierko, Michał Wołodyjowski i Onufry Zagłoba zastanawiają się, czy mogą wyjść na drogę, jeśli będzie po niej jeździł Andrzej Kmicic, który wcześniej wypił skrzynkę wina.

⁶⁶ Postać z filmu była nazywana *Agentem 007*.

⁶⁷ Nawiązanie do ostatnich słów wielu bajek dotyczących miłości (*I żyli długo i szczęśliwie*), np. *Piękna i Bestia*, *Rozpunka*.

⁶⁸ Nawiązanie do słów Jana Pawła II, który wypowiedział je, będąc na pielgrzymce w Wadowicach w 1999 r.

⁶⁹ Nawiązanie do tytułu piosenki (*Kocham cię jak Irlandię*) zespołu Kobranocka. Zastosowano wieloznaczność leksemu *Finlandia* (państwo i rodzaj alkoholu).

⁷⁰ Nawiązanie do tytułu polskiego serialu kryminalnego *07 zgłoś się*.

Wnioski

Zachowania nienormatywne niezwykle często są tematem memów internetowych, gdyż jedną z intencji memu jest wyśmiewanie, ośmieszanie i demaskowanie postaw osób ze świata show-biznesu. Autorzy uważnie śledzą więc przekazy medialne i wyczekują kompromitujących sytuacji z udziałem artystów czy polityków, by potem uwypuklić w memie niekorzystną cechę, utrwalić ją w świadomości odbiorcy i na stałe przypisać swojemu bohaterowi. Mem bowiem „kategoryzuje określone osoby według jednej, dominującej – zdaniem obserwującego – cechy” (Wójcicka: 2019: 155), a co za tym idzie – negatywnie wpływa na medialny wizerunek.

Deprecjonowanie popularnych osób, które utraciły kontrolę nad swoim zachowaniem przez nadmierne spożycie alkoholu, widoczne jest zarówno w elementach wizualnych, jak i werbalnych. Bohaterowie piją na zdjęciach trunki, trzymają kieliszek lub butelkę, ukazani są w niekorzystnej sytuacji (w trakcie upadku, bez makijażu i odpowiedniej fryzury). Czasami lampka wina stanowi tło ilustracji. Innym razem dalszy plan przedstawia więzienie, zaniedbane podwórko czy sklep monopolowy. Jeśli chodzi o warstwę językową, deprecjacja znanych osób odbywa się poprzez zastosowanie takich środków językowych, jak: gry leksykalne (polisemia, leksyka nacechowana stylistycznie), zabiegi fonetyczne (homofonia, paronomazja) czy rozmaite mechanizmy słowotwórcze (dekompozycje wyrazów, kontaminacje). Również odniesienia intertekstualne, charakterystyczne dla memu, przybierają formę nową i niespodziewaną.

Analiza nienormatywnych zachowań postaci ze świata show-biznesu pokazała, jak duży repertuar środków wizualnych i werbalnych wykorzystują memy, by obnażyć i wyśmiać niewłaściwe postawy. Memy są więc ciekawym polem badań zarówno dla językoznawców, jak i socjologów. Z pewnością wymagają dalszych obserwacji.

Wykaz skrótów

- SJP PWN – *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/> (dostęp: 29.10.2021).
- SJPDun – Dunaj B. (red.), 1996, *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa: Wilga.
- SJPSzym – Szymczak M. (red.), 1999, *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- WSWO – Bańko M. (red.), 2003, *Wielki słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Literatura

- Burkacka I., 2016, *Intertekstualność współczesnej komunikacji. Memy a teksty kultury*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze” 32, s. 75–91. <https://doi.org/10.14746/psj.2016.32.6>
- Burkacka I., 2018, *Niemiec płakał, jak sprzedawał. Niemcy i kultura niemiecka w polskich memach internetowych*, w: J. Godlewicz-Adamiec, D. Wyrzykiewicz (red.), *Pamięć – dyskurs – tożsamość. Rozważania interdyscyplinarne*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, s. 104–128. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323535157>
- Chrzanowska J., 2013, *Mem internetowy w nauczaniu filozofii i etyki na II, III i IV etapie edukacyjnym*, „Drogi Edukacji” 1, s. 37–47.
- Connerton P., 2014, *Siedem rodzajów zapomnienia [2008]*, w: K. Kończal (red.), *(Kont)teksty pamięci. Antologia*, Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, s. 343–358.
- Dawkins R., 1989, *Samolubny gen*, przeł. M. Skoneczny, Warszawa: Prószyński i S-ka.
- Dowcipne zagadki: czym się różni?, 2019, <https://sadurski.com/czym-sie-rozni-dowcipy/> (dostęp: 29.10.2021).
- Durczok mówi o picciu. SZOKUJĄCE słowa dziennikarza [WIDEO], 2019, <https://polityka.se.pl/wiadomosci/durczok-mowi-o-picciu-szokujace-slowa-dziennikarza-wideo-aa-n6nM-KAnF-Pezg.html> (dostęp: 21.07.2021).
- Gądek J., 2019, *Wałęsa, Kwaśniewski, Kaczyński, Komorowski, Duda i Jaruzelski. Zobacz ich „chmury skojarzeń”*, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/56,114884,24845281,walesa-kwasniewski-kaczynski-komorowski-duda-i-jaruzelski.html#s=BoxMMtImg1> (dostęp: 13.07.2022).
- Głowiński M., 1995, *Poetyka i okolice*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Grochala B., 2010, *Intertekstualność jako element budujący teksty o zabarwieniu humorystycznym*, w: J. Mazur (red.), *Intertekstualność we współczesnej komunikacji językowej*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 135–142.
- Gumkowska A., 2015, *Mem – nowa forma gatunkowo-komunikacyjna w sieci*, „Teksty Drugie” 3, s. 213–235.

- Ilu pijanych kierowców zatrzymano na polskich drogach w 2021 r.?*, 2021, <https://www.rp.pl/kraj/art46331-ilu-pijanych-kierowcach-zatrzymano-na-polskich-drogach-w-2021-r> (dostęp: 22.10.2021).
- Jak i ile pijemy? WHO alarmuje*, b.r., <https://stopuzaleznieniom.pl/fakty-o-alkoholu/statystyki-spozycia-alkoholu/> (dostęp: 22.10.2021).
- Kamil Durczok TVN – Upierdolony stół RURKU*, b.r., <https://www.youtube.com/watch?v=W479P3zXukk> (dostęp: 5.11.2021).
- Kamińska M., 2011, *Nieczne memy. Dwanaście wykładów o kulturze Internetu*, Poznań: Galeria Miejska Arsenal.
- Kawały typu: Czym się różni...*, b.r., <http://aztekium.pl/questions.py?lang=pl&question=2824> (dostęp: 5.11.2021).
- Kontrowersje wokół wystąpienia Aleksandra Kwaśniewskiego*, 2013, <https://wiadomosci.wp.pl/kontrowersje-wokol-wystapienia-aleksandra-kwasniewskiego-6031555220780161a> (dostęp: 20.07.2022).
- Kudrowie A. i B., 2002, *Gry intertekstualne na przykładzie telewizyjnego programu satyrycznego „Ale plama!”*, w: K. Michalewski (red.), *Tekst w mediach*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 500–513.
- Leary M., 2000, *Wywieranie wrażenia na innych*, przeł. A. Kacmajor, M. Kacmajor, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Markiewicz H., 1988, *Odmiany intertekstualności*, „Ruch Literacki” 4–5, s. 245–263.
- Miejski słownik slangu i mowy potocznej*, <https://www.miejski.pl/> (dostęp: 4.11.2021).
- Naruszewicz-Duchlińska A., 2017, *Kilka refleksji na temat memów internetowych*, w: I. Hofman, D. Kępa-Figura (red.), *Współczesne media. Gatunki w mediach. Prace dedykowane Profesor Marii Wojtak*, t. 2: *Gatunki w mediach elektronicznych*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 251–263.
- Nęcka E., 2013, *Normatywność z perspektywy psychologicznej*, w: B. Brożek, M. Hohol, Ł. Kurek, J. Stelmach (red.), *W świecie powinności*, Kraków: Copernicus Center Press, s. 235–251.
- Nycz R., 1990, *Intertekstualność i jej zakresy: teksty, gatunki, światy*, „Pamiętnik Literacki” 2, s. 95–116.
- Piskorz K., 2013, *Internetowe memy – hieroglify XXI wieku*, w: I. Hofman, D. Kępa-Figura (red.), *Współczesne media. Język mediów*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 650–658.

PONS, <https://pl.pons.com/t%C5%82umaczenie/w%C5%82oski-polski/pio>
(dostęp: 18.07.2022).

Wójcicka M., 2019, *Mem internetowy jako multimodalny gatunek pamięci zbiorowej*,
Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. <https://doi.org/10.25167/Stylistyka28.2019.6>

Zaremba M., 2012, *Memy internetowe (2010–2011)*, „Media i Społeczeństwo” 2,
s. 60–73.

© by the author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Received: 3.01.2022. Accepted: 5.09.2022.
